

در جلسه گذشته بیان شد که در باب معاطات یک قول بر این بود که معاطات مفید ملکیت است آن هم ملکیت لازم که قول مرحوم مفید است، یک قول هم این بود که مرحوم علامه در نهاییه فرمودند: اصلاً معاطات باطل است. البته مرحوم علامه در آخر عمرشان این نظریه را رد کردند.

قول سوم قول مشهور بوده که معاطات مفید اباحه تصرف است و بحث ما نیز همین قول است که آیا معاطات مفید اباحه تصرف است یا معاطات مفید ملکیت است. آیا اصلاً معاطات مفید ملکیت است آن هم ملکیت لازم نه ملکیت جایز؟ که بعداً به آن خواهیم پرداخت و برای آن ادله‌ای هم وجود دارد. البته این بحث معاطات اختلاف بین شیعه و سنی هم هست منتهی در بین امامیه این اقوال وجود دارد، قول مشهور بین امامیه این است که معاطات مفید اباحه تصرف است. این قول بدیهی است که اشکال مهمی دارد چون عقود تابع قصد هستند، اگر تابع قصد است معلوم است که شما یک چیزی را وقتی قصد می‌کنید شرع مقدس بر طبق قصد شما باید حکم صادر کند نه یک چیز دیگری صادر کند که بر خلاف قصد شما است، لذا می‌بینیم که محقق کرکی آمده توجیح کرده و گفتند منظور از اباحه تصرف، اباحه مصطلح و متعارف نیست می‌فرمایند که این نوع اباحه تصرف ملکیت را نفی نمی‌کند بلکه سازگار با ملکیت است، منتهی ملکیت جایز و متزلزل، به محض تلف و اتلاف ملکیت لازم می‌شود، سپس مرحوم صاحب جواهر بر توجیه مرحوم محقق کرکی اشکال وارد کرده که چه کسی این حرف را زده، اینها اباحه تصرف قصد کردند، نه اینکه مقصودشان از اباحه ملکیت جایز باشد، اگر این طور باشد توجیه مرحوم محقق کرکی مخدوش می‌شود، لذا مرحوم شیخ انصاری می‌فرمایند کلام صاحب جواهر اهون است یعنی خیلی سست است.

این اقوالی که در باب معاطات است انشاءالله بعداً نظر مرحوم مفید را تقویت خواهیم کرد که ایشان می‌فرمایند: معاطات بیع است، همانطور که بیع قولی داریم بیع فعلی هم داریم، همانطور که ایجاب و قبول لفظی در بیع داریم ایجاب و قبول فعلی هم می‌تواند کار ایجاب و قبول را انجام دهد، بنابراین معاطات یک نوع بیع است منتهی بیع فعلی است، بیع فعلی نه تنها مفید ملکیت جایز است، مفید ملکیت لازم هم هست بلکه هیچ تفاوتی بین قولی و فعلی وجود ندارد، بعداً بیان خواهیم کرد همانطور که حضرت امام (ره) می‌فرمایند قبل از شریعت در همه ملل و ادیان اصل در معاملات معاطات بود.